

POLOŽAJ ŽENSK V IZOBRAŽEVANJU, INŽENIRSTVU IN ŠPORTU

Lina Dečman Molan, spec., dipl. inž. rač. in inf.²⁵⁹
Šolski center Kranj, Strokovna gimnazija

Povzetek: V sodobnem svetu se vloga žensk nenehno izboljšuje. Izboljšave prinašajo številne izzive in priložnosti. Kot inženirka računalništva s petnajstletnimi izkušnjami v gospodarstvu, in sedaj kot učiteljica računalniške stroke, imam vpogled v izzive, s katerimi se soočajo ženske na področju inženirstva in izobraževanja. Prikazana bo vloga žensk v izobraževanju in inženirstvu, s poudarkom na njihovem prispevku k informacijski tehnologiji in tudi športu. Izobraževanje je ključnega pomena za opolnomočenje žensk in njihovo enakopravno udejstvovanje v družbi. Kljub napredku še vedno obstajajo ovire in izzivi, ki preprečujejo polno udeležbo žensk v izobraževalnem procesu, zlasti na področjih, kot so znanost, tehnologija, inženirstvo in matematika. Kot učiteljica računalniške stroke opažam, da je potrebno več spodbud za dekleta, da se odločijo za študij za inženirske poklice. Ženske v informacijski tehnologiji se soočajo s številnimi izzivi, vključno z diskriminacijo in pomanjkanjem enakih možnosti. Kljub temu so ženske v informacijski tehnologiji dokazale svojo sposobnost in prispevale k pomembnim inovacijam. Moje izkušnje kot samostojna sistemska specialistka v gospodarstvu so mi omogočile vpogled v to, kako lahko ženske soočijo in premagajo te ovire in dosežejo uspeh. Kot košarkarica sem se soočala z izzivi, ki jih prinaša športna kariera predvsem v usklajevanju športnih in poklicnih obveznosti. Šport je pomemben za razvoj discipline, timskega dela in vodstvenih sposobnosti, kar je koristno tudi v poklicnem življenju. Tudi v športu še vedno obstajajo velike razlike med moškim in ženskim športom. Še vedno ostajajo številni izzivi, kot so nasilje nad ženskami, mobing in digitalno nasilje. Te teme je potrebno skozi izobraževanje približati čim širši populaciji in doseči zavedanje o medsebojni enakosti.

Ključne besede: enakopravnost spolov, informacijska tehnologija, inženirstvo, izobraževanje žensk, športna kariera, družbeni izzivi.

UVOD

V današnjem svetu se ženske soočajo z različnimi izzivi, ki izhajajo predvsem iz zgodovinskih in družbenih neenakosti. Ti izzivi se kažejo na različnih področjih, vključno z delovnim mestom, izobraževanjem, družbenimi vlogami in tehnologijo. V tem članku bomo podrobneje raziskali nekatere od teh izzivov in se osredotočili na neenakosti, s katerimi se ženske soočajo v informacijski tehnologiji, športu in izobraževanju. V svetu obstajajo tudi ogromne razlike med kontinenti oziroma različnimi kulturami, kjer lahko zasledimo zelo raznoliko vključenost žensk na delovna mesta v informacijski tehnologiji, športu in vseh ostalih dejavnostih.

Izobraževanje je ključnega pomena za opolnomočenje žensk in njihovo enakopravno udejstvovanje v družbi. Z izobraževanjem se ženskam odpirajo vrata do novih priložnosti, ki jim omogočajo, da razvijajo svoje talente, pridobivajo znanje in veščine ter se pripravljajo na uspešno kariero (Smith, 2019). Kljub napredku na področju enakopravnosti spolov še vedno obstajajo ovire, ki preprečujejo polno udeležbo žensk v izobraževalnem procesu, zlasti na področjih, kot so znanost, tehnologija, inženirstvo in matematika (STEM). Dekleta se pogosto soočajo s stereotipi in predsodki, ki jih odvrčajo od izbire teh področij za svojo kariero (European Institute for Gender Equality, 2020). Kot učiteljica računalniške stroke opažam, da je potrebnih več spodbud za dekleta, da se odločijo za študij inženirskih poklicev.

²⁵⁹ lina.decman.molan@sckr.si

TRADICIONALNA VLOGA ŽENSK V DRUŽBI

Če najprej pogledamo, kakšne so trenutne družbene vloge in pričakovanja lahko rečemo, da se še velik del moderne družbe opira na tako imenovane tradicionalne vloge. V mnogih kulturah se od žensk še vedno pričakuje, da prevzemajo glavno odgovornost za gospodinjstva opravila in skrb za otroke, kar omejuje njihove karijerne možnosti. Tradicionalne vloge spolov pogosto določajo, da so ženske primarno gospodinjke, medtem ko so moški glavni zaslužkarji. To pomeni, da ženske pogosto menjajo oziroma usklajujejo svoje življenje med delom in družinskimi obveznostmi, kar lahko vodi do izgorelosti in omejenih možnosti za napredovanje v karieri.

Ženske so pogosto žrtve nasilja, kar ponovno omejuje njihove možnosti za enakopravno sodelovanje v družbi. Nasilje na podlagi spola vključuje:

- fizično nasilje,
- spolno nasilje,
- psihološko nasilje.

Takšno nasilje ima lahko ogromne posledice na zdravje, dobro počutje in ekonomsko varnost žensk in kot tako predstavlja oviro za njihovo polno enakopravno delovanje v družbi.

NEENAKOST NA DELOVNEM MESTU

Neenakost žensk na delovnem mestu je globoko zakoreninjena v kulturah in zgodovini razvoja. Da bi razumeli današnje izzive, je pomembno razumeti položaj žensk skozi različna zgodovinska obdobja.

Predindustrijska doba

V predindustrijski dobi so bile vloge spolov jasno določene. Ženske so bile večinoma odgovorne za gospodinjstva opravila, vzgojo otrok in delo na kmetiji. Njihovo delo je bilo pogosto neplačano in manj cenjeno v primerjavi z moškimi, ki so bili večinoma vključeni v fizično delo in trgovanje.

Industrijska doba

Industrijska revolucija v 18. in 19. stoletju je prinesla velike spremembe v delovni sili. Ženske so začele delati v tovarnah, vendar so bile plačane manj kot moški in so delale v slabših pogojih. Kljub temu so te spremembe omogočile ženskam večjo ekonomsko neodvisnost in začetek boja za delavske pravice

Začetek 20. stoletja

V začetku 20. stoletja so se ženske začele bolj aktivno vključevati v delovno silo, zlasti med svetovnimi vojnami, ko so nadomeščale moške, ki so odšli na fronto. Po vojnah so se mnoge ženske vrnile k tradicionalnim vlogam, vendar so se začele oblikovati prve organizacije za pravice žensk, ki so zahtevale enakopravnost na delovnem mestu.

Sredina 20. stoletja

V 50. in 60. letih 20. stoletja so se ženske začele bolj množično vključevati v delovno silo. Gibanja za državljanske pravice in feministična gibanja so poudarjala enakopravnost spolov. Leta 1963 je bil v ZDA sprejet Zakon o enakih plačah, ki je prepovedoval plačno diskriminacijo na podlagi spola.

Konec 20. stoletja

V 80. in 90. letih 20. stoletja so ženske dosegle pomembne premike na področju delovnih mest, vendar so se še vedno soočale s steklenim stropom, ki jim je preprečeval napredovanje na najvišje položaje. Pojem "stekleni strop" je postal simbol za nevidne ovire, s katerimi se soočajo ženske pri napredovanju v karieri (Rajk Sklepič, 2010).

Danes se ženske še vedno soočajo z različnimi oblikami neenakosti na delovnem mestu. Plačna vrzel med spoloma ostaja velik problem, saj ženske pogosto zaslužijo manj kot moški za enako delo. Poleg tega se ženske soočajo še z:

- diskriminacijo,

- nadlegovanjem,
- pomanjkanjem priložnosti za napredovanje.

Ena izmed najbolj očitnih oblik neenakosti je plačna vrzel med spoloma. Obstaja veliko različnih raziskav na to temo. Velike razlike so že med samimi kontinenti, kot tudi med posameznimi državami. To pomeni, da ženske pogosto zaslužijo manj kot moški za enako delo. Razlogi za to so različni, vključno z diskriminacijo, različnimi pričakovanji glede vlog spolov in pomanjkanjem transparentnosti pri plačah. Plačna vrzel se še povečuje, če upoštevamo dejavnike, kot so starševski dopust in skrb za otroke, kar pogosto vpliva na ženske bolj kot na moške.

Women are paid less than men at every education level

Average hourly wages, by gender and education, 2024

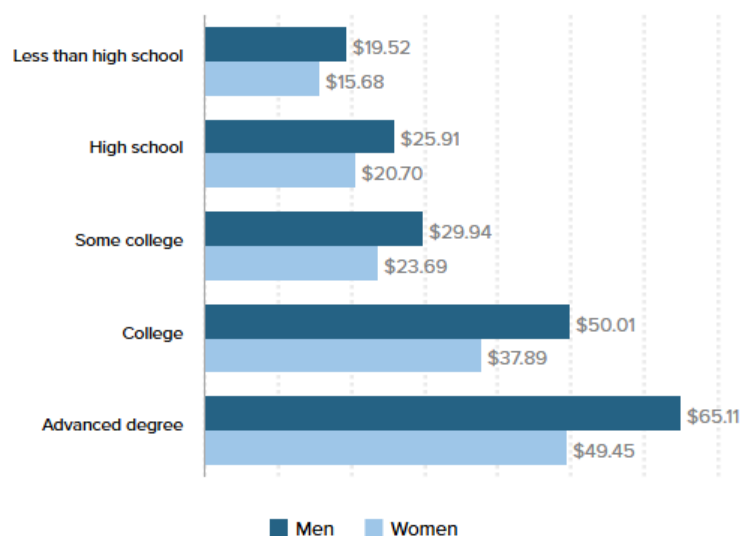

Chart Data

Source: EPI analysis of Current Population Survey Outgoing Rotation Group [microdata](#). For more information on the data sample see EPI's State of Working America [Data Library](#).

Slika1: Prikaz plačne vrzeli glede na nivo izobrazbe (Economic Policy Institute, 2025)

Iz slike 1 je razvidno, da plačna vrzel obstaja na vseh nivojih pridobljene izobrazbe. Žal se plačna vrzel z višjo izobrazbo tudi povečuje, kar bi lahko še dodatno demotiviralo mnoge ženske, da se ne odločijo za višjo izobrazbo in s tem posledično karierno poslovno pot.

Stekleni strop je izraz za nevidne ovire, ki preprečujejo ženskam napredovanje na najvišje položaje v organizacijah. Čeprav se deleži, kjer ženske zasedajo najvišje položaje znotraj neke organizacije, sicer vsako leto zvišuje, ta še vedno ostaja na precej nizki ravni. To kaže, da so ženske še vedno premalo zastopane na vodilnih položajih. Najpogostejši razlogi za to so:

- predsodki,
- pomanjkanje mentorstva in podpornih mrež
- kulturna prepričanja, ki v ospredje oziroma vodilne položaje še vedno postavljajo moške.

V mnogih državah dekleta in ženske nimajo enakega dostopa do izobraževanja kot njihovi moški kolegi. To omejuje njihove možnosti za prihodnost, saj izobraževanje igra ključno vlogo pri opolnomočenju žensk in omogoča boljše zaposlitvene možnosti. V državah z nizkimi dohodki je verjetnost, da bodo dekleta izključena iz izobraževalnega sistema, večja zaradi dejavnikov, kot so:

- revščina,

- zgodnje poroke,
- kulturne norme, ki favorizirajo izobraževanje moških.

Ženske imajo manj dostopa do digitalnih virov in tehnologij, kar omejuje njihove možnosti izobraževanja v sodobni družbi. Digitalna vrzel med spoloma je še posebej izrazita v državah v razvoju, kjer je dostop do interneta in digitalnih naprav omejen. To pomeni, da ženske nimajo enakih priložnosti za izobraževanje, usposabljanje in zaposlitev, kar še povečuje neenakosti.

IZZIVI ŽENSK V INFORMACIJSKI TEHNOLOGIJI

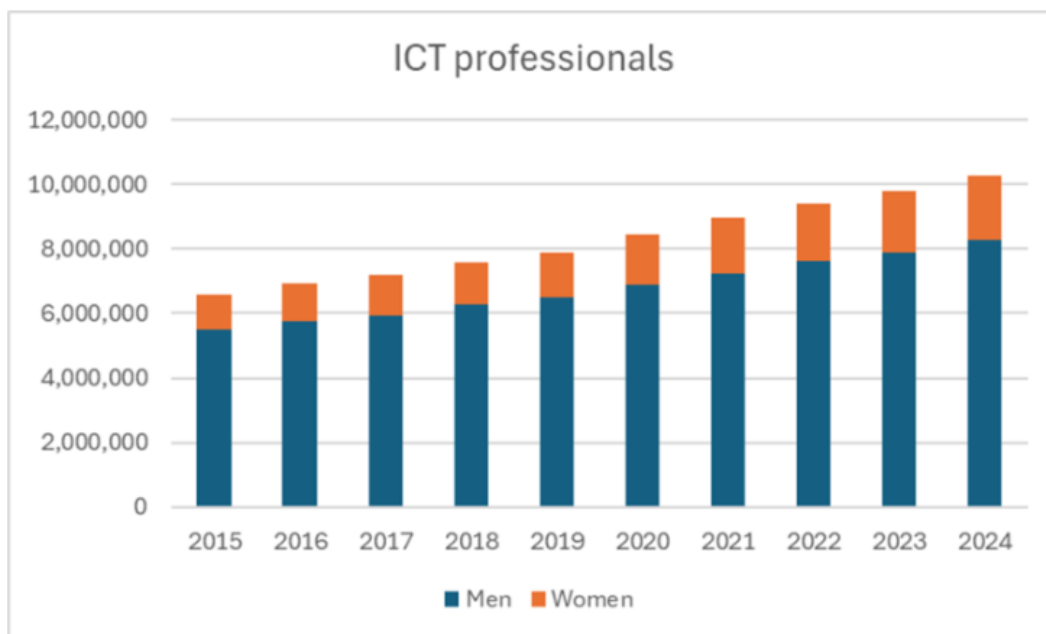
Ženske v informacijski tehnologiji se soočajo s številnimi izzivi, vključno z diskriminacijo in pomanjkanjem enakih možnosti (Jones & Mitchell, 2016). Kljub temu so dokazale svojo sposobnost in prispevale k pomembnim inovacijam. Moje izkušnje kot samostojna sistemska specialistka v gospodarstvu so mi omogočile vpogled v to, kako lahko ženske premagajo te ovire in dosežejo uspeh. Pomembno je, da se ustvarijo podporni mehanizmi, ki spodbujajo enakopravnost spolov v tehnoloških poklicih. Podpora mentorjev, mreženje in dostop do izobraževalnih virov so ključni dejavniki, ki lahko pomagajo ženskam pri premagovanju teh izzivov (Smith, 2019).

Ženske v IT sektorju se pogosto soočajo z diskriminacijo, nižjimi plačami in manj možnostmi za napredovanje. Pogosto delajo v toksičnih okoljih, kjer so izpostavljene šikaniranju. Diskriminacija se lahko kaže v različnih oblikah:

- vključno z nižjimi plačami za enako delo,
- manjšimi možnostmi za napredovanje,
- pomanjkanjem podpore za usklajevanje dela in družinskih obveznosti.

V IT sektorju prevladuje tako imenovana "bro" kultura, kjer se ženske pogosto ne počutijo dobrodošle ali enakovredne. Ta kultura pogosto v ospredje postavlja moške in ustvarja okolje, kjer se ženske počutijo izključene in neenakovredne. Vse to so lahko razlogi tudi vodi do višje stopnje odhajanja žensk iz IT sektorja in omejuje njihov napredek v karieri.

V Sloveniji je delež žensk na področju informacijsko-komunikacijskih tehnologij (IKT) trenutno le 17 %. (Ministrstvo za digitalno preobrazbo, 2024) Na ravni Evrope je odstotek precej podoben.

Slika 2: Zaposleni po spolu v IKT (Evropska komisija, 2024)

Na sliki 2 lahko vidim rast zaposlenih v IKT sektorju, ter razmerje moških in žensk. Iz grafa je razvidno, da se odstotek žensk povečuje, ampak precej počasi in še vedno v veliki večini v IKT sektorju predstavljajo moški. Vzroke za to lahko iščemo v več različnih dejavnikih, vključno s stereotipi, pomanjkanjem vzornic in pomanjkanjem podpore za dekleta, ki se zanimajo za področja STEM.

Na STEM (znanost, tehnologija, inženiring in matematika) študijih je v Evropi le dobra četrtnina deklet, v Sloveniji je ta delež še nižji. To pomeni, da dekleta že zgodaj v izobraževalnem procesu odstopajo od teh področij, kar omejuje njihove možnosti za kariero v IT. Razlogi za to vključujejo pomanjkanje vzornic, stereotipe o tem, da so STEM področja bolj primerna za moške in pomanjkanje podpore v izobraževalnem sistemu. Na naši šoli Šolskega centra Kranj na Strokovni gimnaziji je zelo viden razkorak med dijaki in dijakinjami. Na žalost je število dijakinj precej manjše kot število dijakov. Sicer je res, da vsako leto pridobimo kakšno dijakinjo več, vendar gre tu res za minimalna povečanja. V tem šolskem letu imamo vpisanih 215 dijakov. Od tega je vpisanih 13 deklet.

Kaj lahko storimo, da v izobraževanje in kasneje kariero v IKT pritegnemo več žensk?

Ženske v IT pogosto nimajo dostopa do mentorjev, ki bi jim pomagali pri kariernem razvoju. Mentorstvo je ključno za razvoj kariere, saj zagotavlja podporo, nasvete in priložnosti za mreženje. Pomanjkanje mentorjev pomeni, da ženske nimajo enakih priložnosti za napredovanje in razvoj kot njihovi moški kolegi. Potrebno je izoblikovati mentorske skupine, v katerih bi ženske kot tudi moški načrtno spodbujali večjo vključitev žensk v poklice IKT. Izoblikujejo in vzpostavijo se lahko skupnosti oziroma neke vrste podporne skupine, kjer bi se ženske lahko:

- povezovale,
- izmenjavale izkušnje,
- delile znanje,
- nudile medsebojno podporo,
- gradile pripadnost.

Brez teh mrež se ženske pogosto počutijo izolirane in manj motivirane za vztrajanje v IT sektorju

VPLIV EKIPNEGA ŠPORTA NA RAZVOJ ŽENSK V MODERNI DRUŽBI IN IZZIVI, S KATERIMI SE SOOČAJO

Poleg izobraževanja in tehnologije ima šport pomembno vlogo pri opolnomočenju žensk. Kot košarkarica sem se soočala z izzivi, ki jih prinaša športna kariera, predvsem v usklajevanju športnih in poklicnih obveznosti. Šport je pomemben za razvoj discipline, timskega dela in vodstvenih sposobnosti, kar je koristno tudi v poklicnem življenju. (European Institute for Gender Equality, 2021) Kljub temu še vedno obstajajo velike razlike med moškim in ženskim športom

Ekipni športi igrajo ključno vlogo pri razvoju posameznika, zlasti v mladosti. Za ženske imajo te aktivnosti poseben pomen, saj prispevajo k njihovemu celostnemu razvoju in premagovanju družbenih ovir.

Pozitivni vidiki ukvarjanja s športom so:

- fizične koristi:
 - zdravje in kondicija,
 - koordinacija in motorika,
- psihološke koristi:
 - samozavest,
 - obvladovanje stresa,
- socialne koristi:
 - timsko delo,
 - vodstvene sposobnosti,
 - socialne vezi,
- akademske in poklicne koristi:
 - discipliniranost,

- vztrajnost,
- reševanje problemov.

Izzivi, s katerimi se soočajo ženske v ekipnih športih so precej podobni, kot izzivi na zaposlitvenem področju. Tako se tudi v športu ženske srečujejo s plačno vrzeljo. Ena izmed najbolj očitnih oblik neenakosti je plačna vrzel med spoloma. Ženske pogosto zaslužijo manj kot moški za enako delo, kar je še posebej izrazito v športu. Če so te razlike v poklicni karieri v nekaj odstotkih ali nekje tudi do nekaj deset odstotkov, pa se razlike v zasluških v profesionalnem športu merijo v mnogokratnikih, v nekaterih panogah tudi v desetkratnikih.

Velik medsebojni vpliv ima tudi medijska pokritost ženskega športa. Ženske športnice prejemajo bistveno manj medijske pozornosti kot moški, kar omejuje njihovo vidnost, angažiranost ter pripadnost navijačev in komercialne priložnosti.

Tudi na športnem področju se ženske srečujejo z diskriminacijo in stereotipi, ki vplivajo na njihovo dojemanje in obravnavo v športni industriji. To vključuje manjše možnosti za sponzorstva in priznanja.

Vsi ti faktorji privedejo tudi do tega, da veliko športnic svojo kariero konča predčasno in se raje posvetijo šoli, delu ali družini.

ZAKLJUČEK

V sodobnem svetu se vloga žensk nenehno izboljšuje, kar prinaša številne izzive in priložnosti. Kljub napredku na področju enakopravnosti spolov še vedno obstajajo ovire, ki preprečujejo polno udeležbo žensk v izobraževalnem procesu, zlasti na področjih, kot so znanost, tehnologija, inženirstvo in matematika (STEM). Ženske se soočajo z diskriminacijo, stereotipi in pomanjkanjem enakih možnosti, kar omejuje njihov razvoj in napredek.

Izobraževanje je ključnega pomena za opolnomočenje žensk in njihovo enakopravno udejstvovanje v družbi. Z izobraževanjem se ženskam odpirajo vrata do novih priložnosti, ki jim omogočajo, da razvijajo svoje talente, pridobivajo znanje in veščine ter se pripravljajo na uspešno kariero. Pomembno je, da se ustvarijo podporni mehanizmi, ki spodbujajo enakopravnost spolov v tehnoloških poklicih, vključno z mentorstvom, mreženjem in dostopom do izobraževalnih virov.

Poleg izobraževanja ima šport pomembno vlogo pri opolnomočenju žensk. Šport prispeva k razvoju discipline, timskega dela in vodstvenih sposobnosti, kar je koristno tudi v poklicnem življenju. Kljub temu še vedno obstajajo velike razlike med moškim in ženskim športom, vključno s plačno vrzeljo, medijsko pokritostjo in diskriminacijo.

Za doseg enakopravnosti spolov je potrebno nadaljevati prizadevanja za odpravo globoko zakoreninjenih neenakosti. Spodbujanje deklet k študiju STEM področij, zagotavljanje podpore in mentorstva za ženske v IT sektorju ter ustvarjanje vključujočih in podpornih delovnih okolij so ključni koraki k izboljšanju položaja žensk v izobraževanju, inženirstvu in športu. Le tako bomo lahko zagotovili pravične in enake možnosti za vse.

LITERATURA IN VIRI

1. Economic Policy Institute. (2025). Gender pay gap hits historic low in 2024-but remains too large. <https://www.epi.org/blog/gender-pay-gap-2024/> [Citirano 21.04.2025 ob 22:32 uri].
2. European Institute for Gender Equality. (2020). Economic benefits of gender equality in the EU: How gender equality in STEM education leads to economic growth. <https://eige.europa.eu/publications/economic-benefits-gender-equality-eu-how-gender-equality-stem-education-leads-economic-growth> [Citirano 05.05.2025 ob 22:15 uri].

3. European Institute for Gender Equality. (2021). Gender equality in sport. <https://eige.europa.eu/publications/gender-equality-sport> [Citirano 28.04.2025 ob 20:34 uri].
4. Evropska komisija. (2024). Ženske v digitalnem svetu. <https://digital-strategy.ec.europa.eu/sl/policies/women-digital> [Citirano 03.05.2025 ob 23:32 uri].
5. Jones, L. M., & Mitchell, K. J. (2016). Defining and measuring youth digital citizenship. *New Media & Society*, 18(9), 2063-2079. <https://doi.org/10.1177/1461444815577797> [Citirano 05.05.2025 ob 23:48 uri].
6. Ministrstvo za digitalno preobrazbo. (2024). Letošnji Mednarodni dan deklet in žensk v IKT izpostavlja več ženskega voditeljstva v STEM poklicih. <https://www.gov.si/novice/2024-04-24-letosnji-mednarodni-dan-deklet-in-zensk-v-ikt-izpostavlja-vec-zenskega-voditeljstva-v-stem-poklicih/> [Citirano 03.05.2025 ob 23:32 uri].
7. Rajk Sklepič, A. (2010). Diplomsko delo Položaj sodobnih žensk pri delu. Univerza v Ljubljani, Ekonomska fakulteta. [Citirano 04.05.2025 ob 20:58 uri].
8. Smith, A. (2019). Women in technology: Overcoming barriers to success. *Journal of Technology and Society*, 35(2), 45-58. <https://doi.org/10.1080/02683965.2019.1591923> [Citirano 04.05.2025 ob 22:38 uri].

THE POSITION OF WOMEN IN EDUCATION, ENGINEERING AND SPORTS

Abstract: *In the modern world, the role of women is constantly improving. These improvements bring numerous challenges and opportunities. As a computer engineer with fifteen years of experience in the industry, and now as a computer science teacher, I have insight into the challenges women face in engineering and education. This article will highlight the role of women in education and engineering, with a focus on their contribution to information technology and sports. Education is crucial for empowering women and ensuring their equal participation in society. Despite progress, there are still barriers and challenges that prevent full participation of women in the educational process, especially in fields such as science, technology, engineering, and mathematics. As a computer science teacher, I observe that more encouragement is needed for girls to choose engineering careers. Women in information technology face numerous challenges, including discrimination and lack of equal opportunities. Nevertheless, women in IT have proven their capabilities and contributed to significant innovations. My experience as an independent systems specialist in the industry has given me insight into how women can confront and overcome these obstacles and achieve success. As a basketball player, I have faced challenges brought by a sports career, particularly in balancing sports, professional and family life. Sports are important for developing discipline, teamwork, and leadership skills, which are also beneficial in professional life. However, there are still significant differences between men's and women's sports. Numerous challenges remain, such as violence against women, mobbing, and digital violence. These topics need to be addressed through education to reach a wider population and achieve awareness of mutual equality.*

Keywords: *gender equality, information technology, engineering, women's education, sports career, social challenges.*